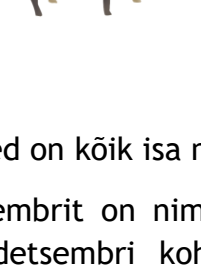

Lammas ja Kits

Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu kuukiri

DETSEMBER 2019

Talled on kõik isa nägu...

Novembrit on nimetatud talvekuuks (kasutusel ka detsembri kohta) ja mardikuuks, aga ka hingekuuks. Novembris oli ka kadripäev, mille traditsioonilise kombestiku täitmine pidi tagama karjaõnne. Novembris saabus meile veel fenoloogiline talv, vanasti algas novembris metsatööde ja puiduvarumise aeg. Puitu varuti ikka uute ehitiste rajamiseks ja vanade remontimiseks. Kõik ikka selleks, et midagi uut luua ja juba loodut parandada. Selline see inimese loomus juba on, et vaatab tulevikku ja loodab parimat.

Parimat karjaõnne loodame ka siis, kui laseme jäärad uttede juurde. Loodame kevadel oma uttedelt parimaid tallesid, mida me iial näinud oleme. Kindlasti nii ka läheb ja meil saab olema kevadel tore poegimisperiood ja rõõmu tervetest ja tugevatest talledest!

Pikkadel pimedatel talveõhtutel oleks vaja natuke mõtiskleda selle üle, kuidas aitavad meie tegevused kaasa nende lootuste ja unistuste täitumisele. Ainult unistades ja heale õnnele lootes kaugele ei jõua – vaja on ka ise panustada ja teha mõistlikke otsuseid. Loomakasvatuse on juba kord selline valdkond, kus väga suur osa tulemustest sõltub loomakasvataja enda otsustest ja tegevustest. Kui me valime omale paarituseks ühte või mitu kontrollime üle nende udarad, vaatame oma varasematest märkmetest üle info nende emaoomaduste ja järglaste arvu kohta. Vaatame nii-öelda jõudlusnäitajaid. Just jõudlusnäitajate alusel saame me teha valikuid tulevaste paaritusperioodiks ja paaride valikuks. Sageli jäetakse tähelepanuta asjaolu, et pool sündinud talle geneetikast on just isa oma ja talled on suuresti isa nägu. Selline asjaolu tekitab meie loomakasvatuse vajaduse pidevalt arendada ja tegeleda tõuaretusega, paljundada uut ja kvaliteetset, meie oludesse sobivat tõumaterjali. Oluline on, et me oma tõuaretuses hangiksime pidevalt uusi aretusloomi tagamaks meie loomade geneetilist mitmekesisust. Ainult nii suudame Eesti lambakasvatases tagada olukorra, kus meie aretuskarjad suudavad pakkuda just selliseid jäärasid, keda me soovime kasutada oma karjade paarituses. Kui me jätame ennast aretusmaterjalipõuda, tähendaks see tagasiminekut meie lambakasvatusele.

Pea väga oluliseks jätkata ja edasi minna juba tehtud aretustööga ja pingutada selle nimel, et meil oleks võimalik Eestist hankida erinevate liinide suguloomi, olgu nad siis kohalikust tõust või mõnest importtõust. Kindlasti peame olema avatud ka uutele, veel meie jaoks mitte nii hästi tuntud uttede viljastamistehnike kasutuselevõtule. Näiteks uttede seemendamise annaks meile võimaluse väga kiiresti ja mõõdukate kuludega suurendada meie karjade geneetilist mitmekesisust. Just uute, meie jaoks seni vähemoluliste, praktikate kasutuselevõtt ehk annaks meile head võimalused, et võiksime tulevikus öelda: “Eestist ostetud lammas on terve, tugev ja hea geneetikaga loom”.

Head karjaõnne!

Vallo Seera

Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu tegevjuht

Allika-Juuli talu lambad ühel lumisel talvapäeval.

Foto: M. Ignatjeva

Selles numbris

- SAABUVAD ÜRITUSED
- UUS TÖÖTAJA
- KONTORI TEGEMISED
- ARETUSTÖÖ NOVEMBRIS
- NATUKE STATISTIKAT
- TOIMUNUD ÜRITUSED

SAABUVAD ÜRITUSED

Mõeldes kätte jõudnud kiirele jõulukuule ei ole Liidule teadaolevalt kutseõppeasutused ega ka ülikoolid ettenägelikult planeerinud siia ühtki koolitust, mis oleks otseselt suunatud lamba- ja kitsekasvatajatele.

Selle võrra on rohkem võimalusi, ja ennekõike aega, olla koos pere, sõprade ja lähedastega – olgu seda siis lasteaia jõulupeol, kohalikus kultuurimajas kogukonnäritusel või kodus ehitud kuusepuu ümber.

Ja üks on kindel – 31.detsembri hilisõhtul vastu 1. jaanuari on oodata uue aasta saabumist!

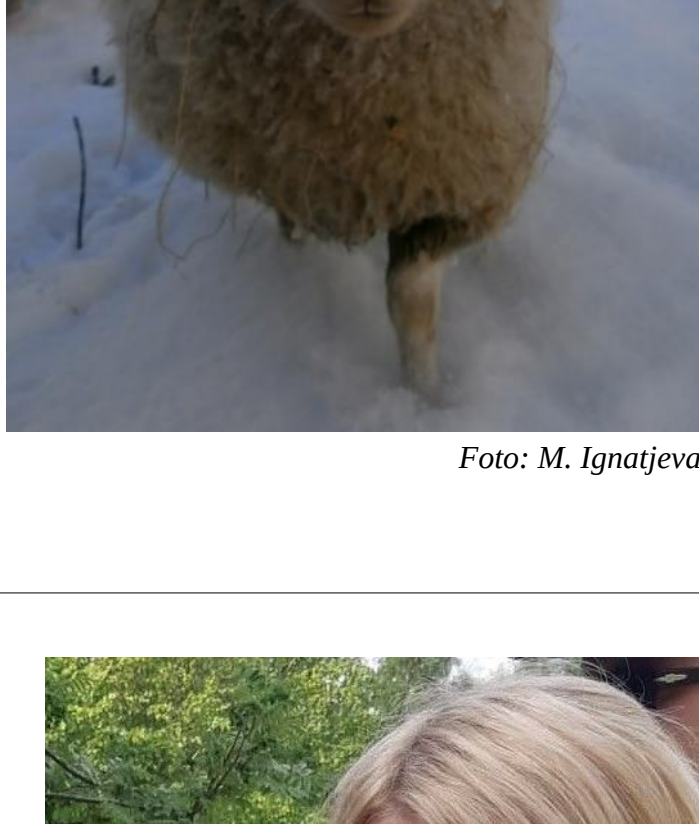

Foto: M. Ignatjeva

UUS TÖÖTAJA

Karmen Tender, aretustöö koordinaator

Põlise linnatüdrukuna otsustasin ühel päeval kolida maale loomi pidama. Üsna pea oligi sobiv paik välja valitud ja Eesti Maaülikoolile sisseastumiseavaldus esitatud. Kõigepealt tuli ikka loomakasvataja diplom kätte saada.

Peale kooli lõpetamist viis elu mind aga niivõrd põnevatele ametitele, et nende kõrvalt ei saanudki mahti päris oma lammaste ja lehmade peale mõelda.

Kuna mulle meeldib väga suhtlemine ning vaheldus, siis nüüdseks naudingi pigem suuremat vabadust ja üle Eestimaa loomakasvatajatega töötamist.

Astun uuele väljakutsele, mida Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit mulle pakub, vastu meeldiva eelvuse ja sooviga teha tähendusriikast tööd.

Karmen koos Seebaga.

Foto: J. Kallas

KONTORI TEGEMISED

Vallo Seera, tegevjuht

November möödus nii juhatusele kui kontorile Eesti valgepealise lamba aretusprogrammi parandamise tähe all. Aga teatud sai muudki:

- on nähtud vaeva suurendamaks jõudluskontrollis ja tõuraamatus olevate loomade hulka;
- on alustatud loomade müügiplatvormi loomist ja kujundamist, et tulevikus paremini müüa nii lihaloomi kui ka tõuloomi;
- on osaletud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja (EPKK) töös ja kohtunud endise maaeluministri Mart Järvikuga. Kohtumisel tutvustas minister oma vaateid ja seisukohti põllumajanduses;
- Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu (ELKL) esindajad said määratud ühtse põllumajanduspoliitika strateegiakava (2021-2027) aruteludesse ja alustavatesse töögruppidesse. ELKL esindajad on nimetatud järgnevatessse töögruppidesse:
 - a) nõuetele vastavus;
 - b) põllumajandustootjate sisetulekud ja riskijuhtimine;
 - c) põllumajanduse ja toiduainetööstuse konkurentsivõime;
 - d) poollooduslikud kooslused;
 - e) loomsed geneetilised ressursid;
 - f) loomade tervis ja heaolu;
 - g) keskkonnasõbralikud praktikad ja mahepõllumajandus;
 - h) maapiirkonna ettevõtlus.Töögruppides osalevad tahame seista lamba- ja kitsekasvatuse sektori huvide eest põllumajanduspoliitika kujundamisel aastateks 2021-2027.

Novembrikuus alustas ELKL-is oma tööde ja tegemistega uus aretusspetsialist Karmen Tender.

[Tagasi sisukorda](#)

ARETUSTÖÖ NOVEMBRIS

Katrin Tähepõld, aretustöö koordinaator

Kallid aretajad!

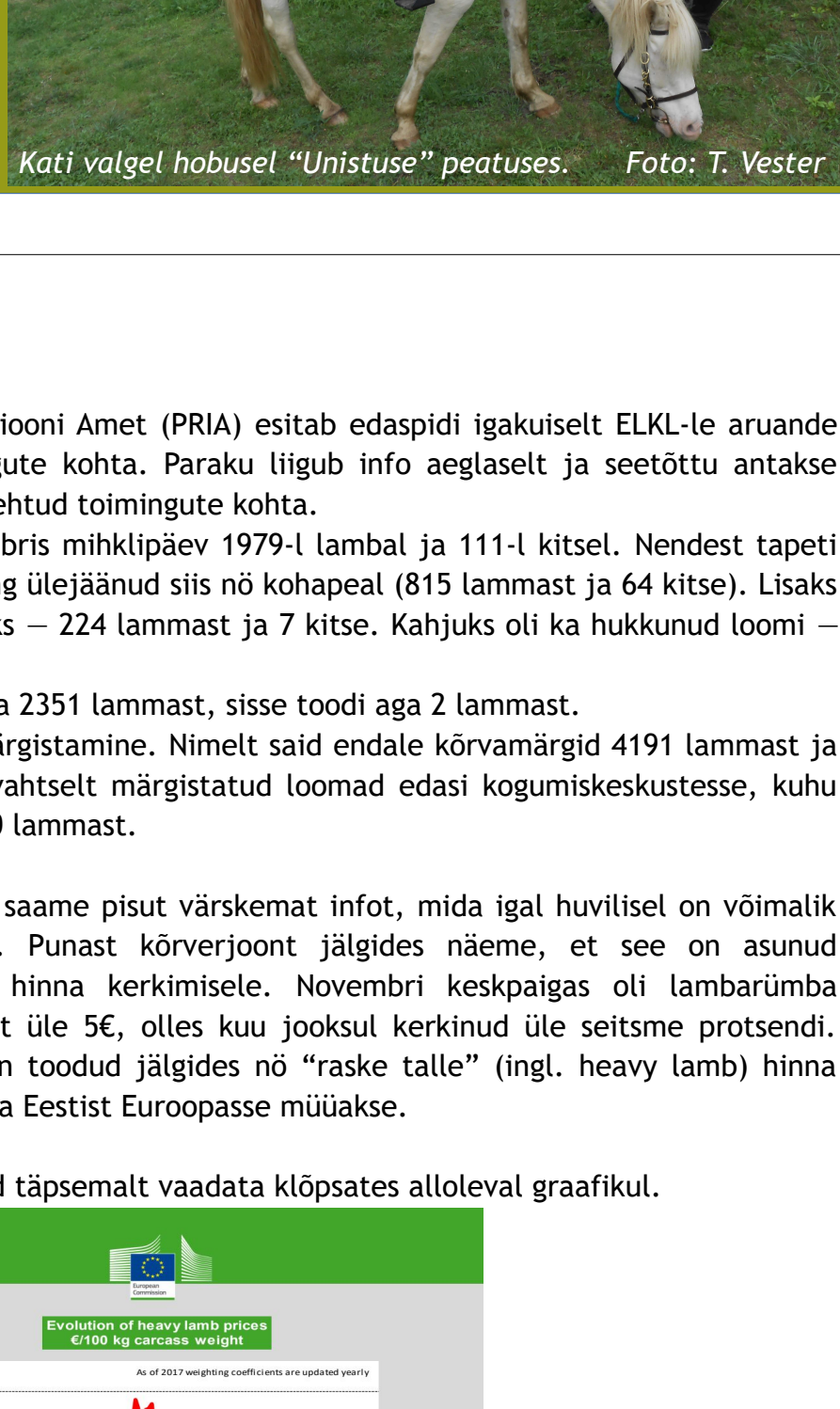
November oli väga tõine. Sai hinnatud hulk tõujääri, väljastatud põlvnemistunnistusi, käidud visiitidel. Samuti katsusin jõudumööda korrastada Pässus teie karjaandmeid. Seda on mul teha aidanud ka alates detsembrist täiskohaga tööle asuv uus aretusspetsialist - Karmen Tender. Mõned teist on meid kahekesi juba oma karjades ka näinud. Olen üritanud nii oma teadmisi kui ka oskusi Karmenile edasi anda. Ja eks see töö jätkub ka edaspidi.

Lisaks tavalisele igapäevatööle toimus novembrikuus ka kohtumine Veterinaar- ja Toiduametiga (VTA) Eesti valge- ja tumedapealise lamba asjus. Toimus Eesti põllumajanduse aastanäitus (EPA mess) ja Liidu sügisseminar. Üksjagu valmis aega kulus ka veterinaartudengite harimisele – ikka selleks, et teil pädevaid loomaarste tulevikus võtta oleks!

Üldiselt aga ei ole ilmselt kellelegi enam uudiseks, et novembri viimase nädalaga minu töö liidus läbi saab. Eks ikka selleks, et konsulendi ja loomaarstina teile kvaliteetsemat teenust pakkuda. Ja ka oma (üli)õpilastele endast 100% anda ja loengusse puhanud peaga minna. Ilma, et kripeldaks,

et see võin teine Liidu asi tegelikult ootab tegemist. Teiega oli vahva ja lõbus ja loodan teid ka tulevikus kohata! Kas siis konsulendi või loomaarstina (loodetavasti mitte liiga tihti). Või siis lihtsalt mõnel Liidu üritusel.

Tsiteerides kitsekasvatajat Mart Kaset: „Olge marudad!“.

Kati valgel hobusel „Unistuse“ peatuses.

Foto: T. Vester

NATUKE STATISTIKAT

Olivia Tüll, kuukirja koostaja

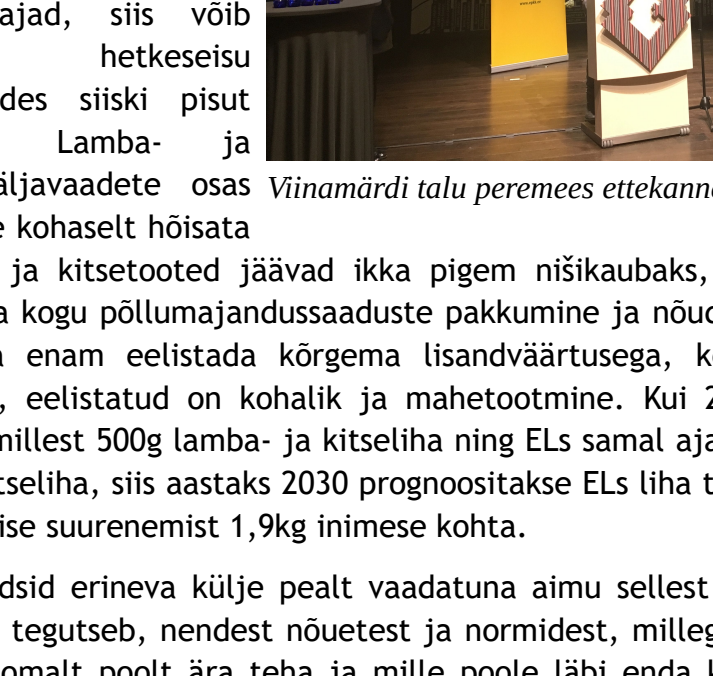
Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) esitab edaspidi igakuiselt ELKL-le aruande lammaste ja kitsedega tehtud toimingute kohta. Paraku liigub info aeglaselt ja seetõttu antakse käesolevas kuukirjas teavet oktoobris tehtud toimingute kohta.

Nii ilmneb, et PRIA andmetel oli oktoobris mihkkipäev 1979-l lambal ja 111-l kitsel. Nendest tapeti tapamajaks 1159 lammast ja 47 kitse ning ülejäänud siis nõ kohapeal (815 lammast ja 64 kitse). Lisaks jäi oktoobris terve ports loomi kadunuks – 224 lammast ja 7 kitse. Kahjuks oli ka hukkunud loomi – 220 lammast ning 14 kitse.

Vinakuus ehk porikuus üldi Eestist välja 2351 lammast, sisse toodi aga 2 lammast. Oktoobris käis veel ka uusi loomade märgistamine. Nimelt said endale kõrvamärgid 4191 lammast ja 43 kitse. Ilmselt liikusid nii mõnedki päevastelt märgistatud loomad edasi kogumiskeskustesse, kuhu PRIA andmetel jõudis oktoobrikuus 3600 lammast.

Euroopa turu lambaliha hindade kohta saame pisut värskemat infot, mida igal huvilisel on võimalik jälgida klõpsates alltoodud graafikil. Punast kõrverjoont jälgides näeme, et see on asunud tõusuteele viidates seega lambaliha hinna kerkimisele. Novembri keskpaigas oli lambarümba keskmine kilo hind Euroopa turul pisut üle 5€, olles kuu jooksul kerkinud üle seitsme protsendi. Selgituseks olgu öeldud, et numbrid on toodud järgides nõ “raske talle” (ingl. heavy lamb) hinna muutusi ajas – see on see lammas, mida Eestist Euroopasse müüakse.

Lihahindade muutusi Euroopa turul saad täpsemalt vaadata kirjates alltooleval graafikil.

[Tagasi sisukorda](#)

TOIMUNUD ÜRITUSED

LAMBA- JA KITSEKASVATAJAD EPA MESSIL

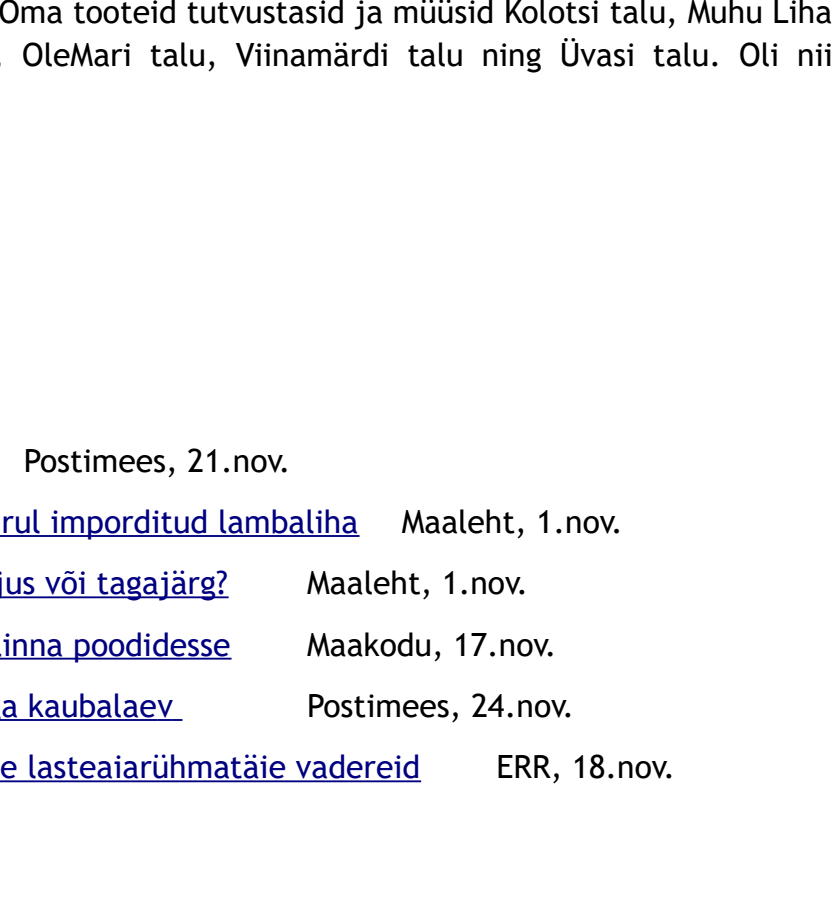
Katrin Tambet, EPKK haridusvaldkonna juht, ELKL liige

31.oktoobrist esimese novembrini toimus Tartus Eesti Rahva Muuseumis Eesti Põllumajanduse Aastanäitus ehk hellitusnimega EPA mess, mis tõi Tartusse kokku ligi 3000 põllumeest ja maamajandusajajaid. Aastanäituse korraldaja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja soov oli anda sektori erinevatele osapooltele võimalus väljastelt vahelisel ajal omavahel kokku saada ja juttu ajada, saada vastuseid küsimustele, uusi teadmisi ja kontakte, teha uusi plaane.

Messil oli väljas üle 600 eksponeendi esindaja. Nende hulgas oli silmapaistval kohal oma ilusa lambavillahõngulise ekspositsiooniga ka Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit.

EPA raames toimus terve hulk üritusi – servalt 52 seminari kolm novembri konverentsi, sh 1. novembril aset leidnud LAMBA- JA KITSEKASVATAJATE AASTAKONVERENTS. Konverents oli korraldatud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja ja Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu koostöös ning oli ühtlasi apäevavaks ELKL liikmete iga-aastasele sügisseminarile. Kuulajaid kogunes konverentsile üle 85, päeva modereeris ELKL aretustöö koordinaator Katrin Tähepõld. Kõik ettekanded olid huvitavad ja mõtlemapanevad ning kajastasid väga hästi lamba- ja kitsekasvatusemaastiku tänast seisut.

Avatekkandes tõestas Kristel Maidre Maaeluministeeriumi esindajana numbrites ja graafikutes, et lambakasvatusele ei ole täna tõepoolest just mitte kõige paremad päevad. Kahel viimasel aastal on olnud langustrendis nii lambakasvatajate kui ka lammaste arv ning Eesti päritolu lambaliha eksport on imporditud lambalihaga võrreldes olematu. Ka kitsekasvatajate arv on vähenenud, kitsede arv aga mitte ning kuna kitsekasvatajad on olnud väga meisterlikud tootereadajad, siis võib kitsekasvatuse hetkeseisus lambakasvatusega võrreldes siiski pisut positiivsemaks pilduda. Lamba- ja kitsekasvatuse tulevikuvaljajade osas

Viinamärdi talu peremees ettekannet pidamas. Foto: K.Tambet

ministeeriumi prognooside kohaselt hõisata just ei saa, sest lamba- ja kitsetooted jäävad ikka pigem niiskaubaks, aga kuna rahvastiku arv suureneb, siis suureneb ka kogu põllumajandussaaduste pakkumine ja nõudlus. Samas oskab Euroopa Liidu homme tarbija üha enam eelistada kõrgema lisandväärtusega, keskkonnahoidlikumat ning mitmekesisemat tootmist, eelistatud on kohalik ja mahetootmine. Kui 2018. aastal tarbiti Eestis inimese kohta 87kg liha, millest 500g lamba- ja kitseliha ning ELs samal ajal inimese kohta 69kg liha, millest 1,7kg lamba- ja kitseliha, siis aastaks 2030 prognoositakse ELs liha tarbimise vähenemist, kuid lamba- ja kitseliha tarbimise suurenemist 1,9kg inimese kohta.

Järgnevad ettekanded andsid erineva külje pealt vaadatuna aimu sellest maastikust, kus lamba- ja kitsekasvatustaja täna Eestis tegutseb, nendest üheuest ja pooleid, millega ta peab arvestama kuse ka sellest, mida ta saab omalt poolt ära teha ja mille poole läbi enda koolitamise ja teadlikkuse tõstmise püüelda. Olgu mis on, aga palju on siiski ka enda teha.

Harles Kaup Veterinaar- ja Toiduametist andis põhjaliku ülevaate bioohutusest lamba- ja kitsekasvatases, enamlevinud haigustest ning väiketapamajade määrise eelnud. Võib juba arvata, et lambakasvatajatel Harlesele esitatud küsimustest just puudust ei tulnud. Olustuse Teenindus- ja Maamajanduskooli kutseõpetaja Marika Oesalg oli selgitanud välja, millist koolitust vajab tänane lambakasvataja. Ehkki Marika ettekandes välja toodud lambakasvatajale vajalike koolituste loetelu oli pikk ja põhjalik, jäi kõlama, et tänane loom- ja kitsekasvataja ei saa enam hakkama ilma turundus- ja tootearendusalaste teadmisteta ning et koolitamis vajab ka meie toodete tarbija. Agronoom ning Maaülikooli õppejõud Enda Selge andis väga hea ülevaate rohumaade rajamisest väikemäetsejatele ning pani auditooriumi endaga kaasa mõtlema ja mõttes juba uusi rohumaid targemal ja jätkusuutlikumal moel kavandama.

Konverentsipäeva kaks viimast ettekannet rääkisid lamba- ja kitsekasvatajate oma lugu ja olid väga põnevad kuulata ja kaasa elada. Viinamärdi talu itaallasest peremees Denis Pretto kirjeldas oma tegemistest oli hea näide sellest, kui keeruline võib ikkagi olla kogu tarneahela korraga käivitamine tõuloomade (lacaane piimalambad) maaletoomise viimane esineja Mart Kase, on ka kitsepidamisel – nii nagu ka kogu väiketapupidamisel – olemas oma võlud ja valud. On valusid, millega tuleb lihtsalt leppida, ja oma võlud tuleb ise üles leida. Ehkki lamba- ja kitsekasvatusele ei ole suurt võimalust Eestis saada prioriteetseks, et siiski neid, kes just selles valdkonnas leiavad oma tee ja teevad asja omamoodi ning loovad oma toodanguga väärtust. Väärtustamine hakkab aga pihta iseendast, esmalt peab ikka tootja ise oma talu ja oma toodangut ja oma elu väärtustama. Ja küllap siis jõuab see ka toodete tarbijatele kohale. Nii lihtne see ongi!

Konverentsi ettekanded on kättesaadavad [EPKK kodulehel](#).

Heaks tõestuseks, et südamega tehtud toode leitakse ikka ja alati üles, oli ka EPA messil väljas olnud lamba- ja kitsekasvatustoodete väljapanek. Oma tooteid tutvustasid ja müüsid Kolotsi talu, Muhu Liha Tü, Mäehansu talu, Männiku Piimalambad, OleMari talu, Viinamärdi talu ning Üvasi talu. Oli nii silmailu kui kõhule pai!

[Tagasi sisukorda](#)

MEEDIAKAJASTUSI

[Kitsekasvatavad riigi toetusele ei looda](#)

Postimees, 21.nov.

[Kuigi Eestis lambaid kasvatatakse valitseb turul imporditud lambaliha](#)

Maaleht, 1.nov.

[Kas ronkade rünnak on lammaste surma põhjus või tagajärg?](#)

Maaleht, 1.nov.

[Võrumaa valgehallitusjuustud murravad pealinna poodidesse](#)

Maakodu, 17.nov.

[Rumeenia rannikul läks ümber 14600 lambaga kaubalaev](#)

Postimees, 24.nov.

[Tallinna loomaaja Kihnu maalammast sai terve lasteaiariühmatäie vadereid](#)

ERR, 18.nov.

© 2019 Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit

Aadress:

Aretuse 2, Märja alevik, Tartu linn, 61406, TARTUMAA

www.lammas.ee

Kuukirja antakse välja MAK 2014-2020 teadmussirde ja teavituse toetuse meetme rahastusel. Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate kuukiri saadetakse kõigile liidu meililistiga liitunud liikmetele. Kõik kuukirjaga seotud ettepanekud ja kommentaarid on oodatud aadressile oliviatill@gmail.com